

juntures favorables» (s. 66). Det voldelige opgør fik gennem den pragmatiske sanktions ydrepolitiske forgreninger europæisk omfang og hører derfor til »(den) Grundtypen zwischenstaatlicher Konflikten« (s. 78). Krig var hverken kongelig sport eller efter deres hjerte; den har snarere gyldighed som absolutismens systembetingede politiske middel.

Resultatet afslører altså indre modsætninger. Medens man på indrepolitisk plan opnåede stabilisering ved arvefølgeordningerne, lykkedes dette ikke i udenrigspolitikken. Man bør nok blot være varsom med generalisering af denne slutning. Netop den danske enevælde viste sig jo meget langt i stand til at forene en fredelig udenrigspolitik og indrepolitisk modernisering med samfundsreformer; begge dele lader Kunisch ude af betragtning. Ikke heller kan man betragte forsøgene på at afværge mulige, voldelige konflikter på forhånd gennem internationale aftaler som helt resultatløse; at man »(an) der Einhegung des Krieges ernsthaft gearbeitet hat«, betvivler Kunisch ikke (s. 80). Man kunde visselig have ønsket disse anstrengelser større held, men der fandtes og findes ikke noget fornuftigt alternativ. Bogen giver således også stof til eftertanke, når det gælder vor egen tids problemer ved at sikre freden internationalt.

Kersten Krüger

Sven Andolf, udg.: *Relation du Royaume de Suède par Monsieur de Sainte-Catherine 1606*. Romanica Gothoburgensia XVII. Göteborg, Acta Universitatis Gothoburgensis 1980. 72 s., ill. S.kr. 35.

Bogen publicerer (ledsaget af svensk paralleloversættelse) en nyfundet relation om Sveriges politiske situation 1606, nedskrevet af den franske diplomat Étienne de Sainte-Catherine, formentlig under et ophold i Tyskland og – som udgiveren nævner – på grundlag af litterære studier og læsning af nyhedsblade fra Frankfurt. Måske også svenske kilder? Relationen udmærker sig ved sit klare og nøgterne overblik. Den fremhæver Sveriges politiske og militære isolation og Karl IX.s usikre positioner, som ikke blev lettere ved hans voldsomme temperament. For danske historikere har relationen størst interesse ved sin betoning af Danmarks velstand og stærke finansielle stilling og ved dets veludviklede diplomatiske og familiemæssige forbindelser til tyske, protestantiske fyrstehoffer, som tilsammen i forfatterens øjne vilde gøre Sverige til et let bytte for Christian IV, og som vilde genskabe den nordiske union på mere stabile vilkår end i middelalderen.

E. Ladewig Petersen

Pekka Suvanto: *Die deutsche Politik Oxenstiernas und Wallenstein*. Studia historica 9, veröff. v. d. Finnischen Historischen Gesellschaft. Helsinki 1979. 201 s.

Hverken denne bog eller dens forgænger, 'Wallenstein und seine Anhänger am Wiener Hof zur Zeit des zweiten Generalats 1631–1634' (Hfrs. 1963) er blot nye numre til den svulmende Wallensteinlitteratur. Begge værker er vel forholdsvis specielle, og de bringer ikke de store overraskelser, men dr. Suvantos studier udmærker sig også i sammenhængen ved deres metodiske omhu, et træk, som tyske anmeldelser ejendommeligt nok bebrejdede forf. ved udsendelsen af disputatsen 1963; og forf. har tillige den fordel, som efterhånden burde være en anakronisme, at han behersker den skandinavisk-sprogede kildebestand og litteratur. Og det sidste er slet ikke nogen ringe fordel i betragtning af, at Danmarks og Sveriges indgriben i trediveårskrigen blev centrale led i polariseringen og internationali-